

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

VI VILL LÄRA KÄNNA DETTA LAND

En kvalitativ studie om idéburna organisationers betydelse för ensamkommande barns integration

Lotta Schneider

Examensarbete:	15 hp
Program:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 2016
Handledare:	Anna Bendz
Antal ord:	11 994

ABSTRACT

Till följd av 2015 års flyktingsituation har antalet ensamkommande barn ökat mycket i Sverige. Diskussionen om vårt mottagande och integration har blivit allt mer aktuellt. I tidigare forskning lyfts sociala kontakter och socialt kapital fram som viktiga faktorer för en gynnsam integration. Vidare visar forskning att civilsamhället kan spela en viktig roll i skapandet av detta. I Göteborg har sju civilsamhällesorganisationer ingått ett Idéburet-Offentligt partnerskap, IOP, med Göteborgs stad kring mottagandet av ensamkommande barn. Målet är att erbjuda ett hemlikt boende i kombination med mervärdesinsatser för att ge ungdomarna bättre förutsättningar för samhällsintegration. Tidigare forskning indikerar att insatserna har got potential att öka ungdomarnas sociala kapital och bredda deras nätverk vilket i sin tur borde gynna integrationen. Men frågan är huruvida detta faktiskt sker? Hur upplever ungdomarna mervärdesinsatserna som görs inom IOP-Göteborg och vilken effekt kan det få på deras integration? Detta ämnar denna uppsats att besvara genom fem respondentintervjuer med ungdomar som bor på idéburna boenden inom IOP-Göteborg. Resultatet indikerar att ungdomarna uppskattar mervärdesinsatserna och att de visserligen får hjälp och stöd av praktisk karaktär, men att det skapas relativt lite socialt kapital. Vidare uttrycker de att det är just sociala kontakter till majoritetsbefolkningen, alltså socialt kapital, som de saknar för bättre integration. Dessa behov verkar mervärdesinsatserna inte tillgodose enligt ungdomarna. En slutsats är att ungdomarna tycks ha en bra uppfattning om vad de själva behöver för bästa integration vilket gör det än viktigare att lyfta in deras åsikter i forskningen kring ensamkommande barns integration.

Nyckelord: Integration, Socialt kapital, Sociala nätverk, Idéburna organisationer, Civilsamhälle, Nyanlända, Ensamkommande barn.

Abstract	2
1 Inledning	5
2 Bakgrund	7
2.1 Begreppsdefinition	7
2.1.1 Ensamkommande barn.....	7
2.1.2 HVB	8
2.1.3 Civilsamhället, ideella sektorn och idéburna verksamheter.....	8
2.1.4 Särart och mervärde	9
2.2 Politik för det civila samhället.....	9
2.3 IOP – Mottagande av ensamkommande barn i Göteborg	10
2.4 Allmänna föreskrifter och råd för HVB	11
3 Teoretiskt ramverk	12
3.1 Integration	12
3.1.2 Social integration	12
3.1.3 Ekonomisk integration.....	13
3.2 Socialt kapital	13
3.2.1 Sammanbindande socialt kapital.....	14
3.2.2 Överbryggande socialt kapital	14
3.3 Sociala nätverk	14
3.4 Sammanfattning	15
4 Tidigare forskning	15
4.1 Civilsamhället som arena för integration	16
4.1.1 Civilsamhället för ekonomisk integration	16
4.1.2 Civilsamhället för social integration	16
4.2 Effekten av sociala nätverk på integration	17
4.2.1 Sociala kontakter och integration.....	17
4.2.2 Socialt kapital och integration	18
4.2.3 Sammanfattning av tidigare forskning.....	19
4.3 Analysram	19
5 Metod	21
5.1 Urval	21
5.2 Genomförande	22
5.3 Validitet	22
5.4 Reliabilitet	24
5.5 Etiska principer	24
5.6 Analysmetod	25
6 Resultat och analys.....	26
6.1 Presentation av intervjupersonerna	26
6.2 Ungdomarnas upplevelser av mervärdesinsatserna	27
6.2.1 Fadderfamilj.....	27
6.2.2 Meningsfull fritid	29

6.2.3 Boendepersonalen.....	30
6.2.4 Insatser för arbetsmarknad och praktik	31
6.3 Vad saknar ungdomarna.....	32
6.4 Övriga resultat.....	34
6.5 Sammanfattning av resultat	36
7 Slutsats.....	37
7.1 Vidare forskning	39
8 Referenslista	40
9 Bilagor	44
9.1 Bilaga 1 – Nätverkskarta	44
9.2 Bilaga 2 - Intervjuguide	45
9.3 Bilaga 3 – Innehållsanalys	48

1 INLEDNING

Ensamkommande barn och unga som söker asyl har på senare år blivit en allt växande grupp i Sverige. År 2015 års krig och konflikter fick dramatiska mänskliga konsekvenser vilket ledde till att hela 35 369 ensamkommande barn sökte asyl i Sverige det året (Migrationsverket, 2016). Detta kan jämföras med år 2010 då motsvarande siffra var 2 393 (Migrationsverket, 2011). I takt med att antalet ensamkommande barn ökat har även debatten om vårt mottagande av denna grupp blivit allt mer aktuell (Wernesjö, 2011, Hessle, 2009).

Merparten av barnen får uppehållstillstånd i Sverige och drömmer om att fortsätta sina liv här med studier, arbete och egna familjer (Hessle, 2009, Wallin & Ahlström, 2006). En lyckad integrationsprocess är viktig för individerna själva då de mänskliga vinsterna är avgörande för deras framtid. Det är även önskvärt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv att i ett tidigt skede integrera dessa unga vuxna i samhället (prop. 2009/10:55).

Tidigare forskning visar på några viktiga faktorer för en lyckad integrationsprocess för ensamkommande barn i exillandet. Eftersom barnen ofta lämnar stora delar av familjen och sociala kontakter i ursprungsländerna, är det avgörande för deras integration att skapa sig nya kontakter och nätverk. Ett utbrett socialt kontaktnät har positiv effekt på språkutvecklingen, förutsättningar på arbetsmarknaden, välbefinnande samt möjlighet till deltagande i samhällets olika instanser. Tillsammans underlättar dessa faktorer integrationen i exillandet vilket leder till personliga och samhällsekonomiska vinster (Höijer & Magnusson, 2008, Hessle, 2009, Eide, 2000, Sjögren & Zenou, 2007, Wallin & Ahlström, 2006).

I arbetet med att stödja ensamkommande barn och unga att skapa nya kontakter och nätverk har det från politiskt och akademiskt håll länge pratats om civilsamhällets framträdande roll. Regeringen skriver i proposition 2009/10:55 att:

”Genom sina stora kontaktnät är det civila samhällets organisationer en viktig arena för sociala nätverk som kan bidra till större öppenhet, motverka diskriminering och erbjuda vägar in i arbetslivet”

Civilsamhället kan med dess olika organisationer verka som en kanal in i det svenska

samhället och underlätta integrationsprocessen genom att bidra till ett ökat socialt nätverk hos ensamkommande barn och unga.

Många barn placeras på HVB-hem där de får social omsorg tills dess att de fyller 18 år (Socialstyrelsen, 2013a). Sedan våren 2015 finns en samverkan för mottagandet av ensamkommande flyktingbarn mellan Göteborgs stad och sju olika idéburna organisationer. Samverkan regleras som ett Idéburet – Offentligt partnerskap (IOP) och innebär att kommunen skjuter till resurser och att organisationerna är utförare av verksamheten. Målet är att få en helhetslösning för mottagandet av ensamkommande unga. Ett tryggt, hemligt boende kombineras med insatser för att ge ungdomarna en meningsfull fritid och goda förutsättningar för samhällsintegration. Detta görs genom mervärdesinsatser där parterna tillsammans erbjuder ungdomarna sociala kontakter, arbetsträning samt fritidsaktiviteter (IOP Göteborg, 2015:2).

Mervärdesinsatserna inom IOP-Göteborg kan beskrivas med Putnams (2001) teorier om socialt kapital. När människor inom ett samhälle träffas och umgås i föreningar eller andra formella och informella nätverk skapas socialt kapital. Detta kapital får i sin tur konsekvenser för hur väl en demokrati fungerar politiskt, ekonomiskt och socialt. Putnam skiljer mellan olika karaktärer av nätverk med sammanbindande respektive överbyggande socialt kapital. Människor inom homogena grupper med starka band till varandra skapar sammanbindande socialt kapital, medan öppna och rörliga nätverk där människor deltar med olika bakgrunder leder till överbyggande socialt kapital (Putnam, 2001:22). Civilsamhället med dess breda kontaktnät som integrationsarena kan således förstås som ett nätverk som skapar överbyggande socialt kapital (Nannestad et al., 2008:629). Utifrån detta resonemang har mervärdesinsatserna inom IOP-Göteborg goda förutsättningar att stärka ensamkommande barns överbyggande sociala kapital. Detta kapital borde i längden leda till en gynnsammare integrering i samhället. Men frågan är i vilken utsträckning detta faktiskt sker och om mervärdesinsatserna verkligen har den positiva effekt som man tror?

För att besvara detta krävs ett teoretiskt ramverk som både förklarar konsekvenser på samhällsnivå samt på individnivå. Denna uppsats ifrån Putnams teorier om socialt kapital samt socialantropologisk nätverksteori. Den sistnämnda ämnar förklara sociala nätverk ur individens perspektiv och hur dessa kontakter påverkar enskilda personer

(Forsberg & Wallmark, 1998).

Flyktingsituationen och det efterföljande integrationsarbetet har till stor del kretsat kring hur det påverkar samhället i stort, varvid mycket lite fokus lagts på de upplevelser som individerna själva har. För att beskriva hur ett IOP likt det i Göteborg kan påverka ensamkommande barns integration, är det viktigt att lyfta deras perspektiv i forskningen. Hur upplever de att mervärdesinsatserna påverkar deras sociala kapital och med det deras integration i Sverige?

Syftet med min uppsats är att undersöka i vilken utsträckning idéburna organisationer, genom att öka ensamkommande barns sociala kapital och bredda deras sociala nätverk, kan ha en positiv effekt på deras integration i det svenska samhället. Genom respondentintervjuer med ungdomar som bor på idéburna boenden inom IOP-Göteborg synliggörs vilka sociala kontakter och sammanhang de uppfattar som viktiga för deras integration, samt i vilken utsträckning mervärdesinsatserna bidrar till dessa.

Följande frågeställningar kommer besvaras:

- Hur upplever ungdomarna de mervärdesinsatser som görs inom IOP-Göteborg och på vilket sätt bidrar insatserna till att skapa socialt kapital och ett breddat socialt nätverk för ungdomarna?
- På vilket sätt, om något, bidrar det sociala kapitalet och sociala nätverk till ungdomarnas integration i det svenska samhället?
- Vilka kontakter eller sammanhang upplever ungdomarna saknas för att deras integration ska underlättas?

2 BAKGRUND

Följande stycke inleds med att gå igenom begrepp som är centrala i min uppsats. Därefter ges en bakgrund till den kontext som uppsatsen utgår ifrån. Jag kommer gå in på civilsamhällets roll i Sverige samt beskriva bakgrunden till IOP-Göteborg.

2.1 BEGREPPSDEFINITION

2.1.1 ENSAMKOMMANDE BARN

I min uppsats utgår jag från definitionen av ensamkommande barn som används i svensk lagstiftning och av FN:s flyktingorgan, UNHCR:

”Barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i förälders ställe”.

(Prop. 2005/06:46)

Jag kommer även använda begreppet ensamkommande unga eller ungdomar eftersom de flesta i denna grupp befinner sig i övre tonåren.

2.1.2 HVB

Med HVB menas hem för vård eller boende som bedriver behandling eller är ett boende vars uppgift är omvårdnad, stöd eller fostran. HVB kan bedrivas av olika huvudmän (idéburen, offentlig, privat) men är alltid specialiserat på att hjälpa personer med social problematik, handikapp eller missbruk (Socialstyrelsen, 2016a). Det är endast HVB som inriktar sig på ensamkommande barn som refereras till när begreppet används i denna uppsats.

2.1.3 CIVILSAMHÄLLET, IDEELLA SEKTORN OCH IDÉBURNA VERKSAMHETER

Civilsamhället definieras i regeringens proposition (2009/10:55) som:

”En arena skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen”.

Det kan alltså handla om olika sorters grupperingar av människor som väljer att på något sätt organisera sig. Sådana grupper kan vara ideella föreningar, stiftelser eller trossamfund, men även mer informella nätverk eller generella upprop (Ibid:1). Civilsamhället kan ses som den totala summan av medborgarnas engagemang som existerar i ett samhälle.

Den ideella sektorn är den delen av civilsamhället som arbetar genom att organisera sig i exempelvis föreningar, kooperativ och stiftelser. Vissa aktörer ser sig själva främst som röstbärare och opinionsbildare vars struktur i huvudsak bygger på medlemmar och frivilligt arbete. Den andra delen av den ideella sektorn, vars huvudsakliga roll istället är utförare av sociala tjänster och andra verksamheter, brukar gå under beteckningen idéburna organisationer. Dessa organisationer har inget vinstsyfte utan drivs

av en annan mening med en tydlig ideologisk värdegrund. Arbetet i idéburna organisationer utgörs i stor utsträckning av anställd personal men delvis med inslag av frivilliga volontärer (Överenskommelsen, 2009:20).

I min uppsats använder jag begreppen civilsamhälle och ideell sektor synonymt i enlighet med proposition (2009/10:55). Med idéburna organisationer avser jag utförare av välfärdstjänster som drivs av en tydlig ideologisk värdegrund och utan vinstsyfte.

2.1.4 SÄRART OCH MERVÄRDE

Den idéburna sektorn anses ha en särart gentemot den privata och offentliga sektorn, vilken i sin tur leder till ett mervärde. Mervärdet har definierats som *”goda egenskaper som just de idéburna organisationerna besitter och som saknas i offentliga eller privata verksamheter”* (Gavelin et al. 2010:8). Svårigheten med att exakt definiera detta mervärde har uppmärksammats i tidigare forskning. Mycket av mervärdet som beskrivits har inte varit några konkreta egenskaper hos dessa organisationer. Istället handlar det ofta om en annorlunda stämning, atmosfär eller jargon som i större utsträckning verkar finnas inom idéburna organisationer (Socialstyrelsen, 2002:41).

2.2 POLITIK FÖR DET CIVILA SAMHÄLLET

Civilsamhället är djupt förankrat i det svenska samhället och har traditionellt fått mycket utrymme både politiskt och folkligt. På 1990-talet skedde en förskjutning i civilsamhällets roll som brukar kallas *”Från röst till service”*. Man gick från att främst vara en stark röst och synliggöra frågor eller grupper vars speciella situationer ansågs viktiga att lyfta till att mer och mer bli utförare av välfärdstjänster (Wijkström & Lundström, 2002:123-124). Detta ansågs av många försvaga civilsamhället varpå flera initiativ togs i början av 2000-talet för att återigen stärka civilsamhällets möjligheter att påverka politiken samt att finna bättre lösningar för samverkan mellan offentliga och idéburna organisationer. Samma vilja uttrycktes från regeringens håll vilket 2008 ledde till under-tecknandet av Överenskommelsen mellan Regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting (Gavelin, et al. 2010:7).

Överenskommelsen skall verka för att *”stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare, samt att stödja framväx-*

ten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer inom hälso- och sjukvården och omsorgen” (Överenskommelsen, 2009:5). Till följd av Överenskommelsen lade regeringen fram förslag för det nya politikområdet där de vill ”lyfta fram det civila samhällets stora betydelse, utveckla och tydliggöra relationen mellan staten och det civila samhället och ta ett helhetsgrepp om generella frågor om det civila samhället och dess villkor” (Prop 2009/10:55:1). Bland annat ökade dessa politiska initiativ viljan att samarbeta mellan den offentliga och den ideella sektorn vilket ledde till en ny samverkansform: Idéburet-Offentligt Partnerskap.

2.3 IOP – MOTTAGANDE AV ENSAMKOMMANDE BARN I GÖTEBORG

IOP innebär en samverkan mellan den offentliga och idéburna sektorn på komplexa samhällsproblem. Samtliga parter kan bidra med finansiering men utförandet av verksamheten genomförs av den idéburna organisationen. Genom IOP kan aktörer inom civilsamhället utföra välfärdstjänster utan att förlora sitt självbestämmande och sin egenmakt samt skapa en mer långsiktig finansiering för organisationer som sträcker sig längre än endast föreningsbidrag (Forum, 2010).

Under våren 2015 undertecknades *IOP- Mottagande av ensamkommande barn och ungdomar i Göteborg*, mellan Göteborgs stad och sju olika organisationer från den idéburna sektorn (Röda Korset, Rädda Barnen, Göteborgs Räddningsmission, Bräcke diakoni, Individuell Människohjälp, Skyddsvärnet och Reningsborg). Samtliga är icke vinstdrivande, partipolitiskt obundna och arbetar efter tanken om alla människors lika värde (IOP, 2015:3-4). Inom IOP-Göteborg finns det beredskap för att ta emot 150 ungdomar vilket är en betydande andel av samtliga ensamkommande barn i Göteborg. Den övergripande målsättningen med partnerskapet är att ge ungdomarna ett varmt välkomnande som innefattar värdigt boende och en sammanhållen helhetslösning som möjliggör meningsfull fritid och samhällsintegration. Detta skall åstadkommas genom ett antal mervärdesinsatser (Ibid:5-6) som tillhandahålls av de olika organisationerna inom partnerskapet:

- Kompetensutvecklingsinsatser till personal.
- Mottagningsstöd för enskilda barn och ungdomar.
- Meningsfull fritid.
- Förankring och integration i svenska familjer.

- Psykosocialt stöd.
- Introduktion till arbetsmarknaden.

Till skillnad från det mervärde som vanligtvis beskrivs inom idéburna verksamheter, som ofta är svårdefinierat, har man här tydligt beskrivit vad dessa ska kunna bidra med i mottagandet av ensamkommande barn och unga i Göteborg. I kap 4.3 beskrivs vilka insatser som valts att studeras i föreliggande uppsats.

2.4 ALLMÄNNA FÖRESKRIFTER OCH RÅD FÖR HVB

I Socialstyrelsens föreskrifter för HVB utgör personalens utbildning, kompetens och personliga lämplighet en viktig faktor för att kunna bedriva vård eller omsorg (Socialstyrelsen, 2016b). I en granskning som Inspektionen för Vård och Omsorg, IVO, genomfört finner de att det finns stora brister i personalens kompetens och att hälften av samtliga HVB inte nådde upp till kraven som ställs på personalen. Vidare visar inspektionen att behovet hos ensamkommande barn som vårdas på HVB skiljer sig markant mot övriga gruppers behov. Barnen bor inte på HVB för att få behandling utan är istället i behov av ett vanligt hem då de kommer till Sverige utan vårdnadshavare. Det krävs därför en annan kompetens hos personalen såsom stöd till integration och stöd i ungdomarnas vuxenblivande (IVO, 2013:5). Som komplement till Socialstyrelsens föreskrifter, som inte reglerar ensamkommande barns speciella behov, har det gjorts en kartläggning för att öka kunskapen huruvida ensamkommande barn får den vård och stöd de behöver i Sverige. Det framkommer att ensamkommande barn i stor utsträckning har behov av att få hjälp med traumatisering, fysiska och psykiska skador, språkutveckling, identitet, integration, sociala relationer och en meningsfull fritid (Socialstyrelsen, 2013b).

Inom IOP-Göteborg har insatser för att tillmötesgå ensamkommande barns behov definierats i den undertecknade överenskommelsen. Mervärdesinsatserna syftar till att ge ungdomarna en meningsfull fritid och samhällsintegration genom att stötta dem i att skapa ett socialt nätverk som ger stabilitet och trygghet. Inom IOP-Göteborg erbjuds samtliga ensamkommande barn att delta vid insatserna som till stor del motsvarar de behov som beskrivs i Socialstyrelsens kartläggning (2013b). Trots att detta behov kartlades redan 2013 visar en Vårdanalysrapport från 2016 att endast 60 % av samtliga

boenden i Sverige som bedriver vård för ensamkommande har särskilda insatser som är specifika för deras behov (Vårdanalys, 2016:127). Detta gör att boenden inom IOP-Göteborg tycks utmärka sig i att tillmötesgå ensamkommande barns speciella behov i förhållande till genomsnittet bland HVB i Sverige.

3 TEORETISKT RAMVERK

I följande kapitel presenteras de teorier som utgör ramverket för uppsatsens analys. Inledningsvis ges en definition av integrationsbegreppet samt mer ingående beskrivning av ekonomisk och social integration. Därefter följer Putnams teori om socialt kapital samt social nätverksteori. Kapitlet avslutas med en sammanfattning om hur teorierna kompletterar varandra.

3.1 INTEGRATION

Regeringen har i sin proposition (1997/98:16) definierat integration utifrån vilken politik man vill föra för att skapa ett väl integrerat samhälle. Målen är:

Lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund och en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.

Integration handlar om en process där invandrade grupper ges samma förutsättningar att delta i samhällets olika sfärer som infödda individer. Målet är att uppnå jämlikhet mellan olika grupper i ett samhälle vid fördelning av nödvändiga resurser (arbete, inkomster, sociala resurser, rättigheter, information) (Länsstyrelsen Östergötland, 2010:13). Viktigt är dock att det rör sig om en ömsesidig anpassning. Majoritetssamhället har skyldighet att acceptera minoriteters kulturella särart. Det är inte fråga om att kulturella skillnader skall suddas ut och anpassas till majoriteten, utan istället krävs en ömsesidighet för att uppnå ett integrerat samhälle (Höijer & Magnusson, 2008:24).

3.1.2 SOCIAL INTEGRATION

Att definiera den sociala integrationen som en egen gren är egentligen missvisande. Integration överlag är ett socialt fenomen där sociala relationer ligger till grund för all

kontakt med mottagarsamhället. Nyanländas sociala relationer är avgörande för deras inlemmande i samhällets övriga relationer; arbetsliv, politik, grannskapet m.m. (Integrationsverket, 2004:31).

Ager & Strang (2008) menar att den sociala integrationen kan kopplas till Putnams tankar om socialt kapital (se kap 3.2) där de skiljer på överbryggande och mellanliggande socialt kapital. Kontakten till människor med samma etniska bakgrund, sammanbindande socialt kapital, har visat sig ha positiv effekt på såväl hälsa som välmående. Detta förklaras med att grupper med etniskt homogen bakgrund kan verka som en trygg plats för ensamma individer samt att det ger personer möjlighet att utöva sin kultur och religion (ibid:170). Den andra aspekten av social integration enligt Ager & Strang är det som Putnam kallar överbryggande socialt kapital. Deltagandet i samhällets övriga instanser och grupperingar såsom skola, idrottsföreningar, politiska organisationer och granngemenskaper skall för alla kunna ske på samma villkor. För att ett samhälle skall anses som socialt integrerat skall människor oavsett bakgrund känna sig välkomna och kunna delta i sammanhang där många befinner sig med olika bakgrund (ibid).

3.1.3 EKONOMISK INTEGRATION

Ekonomisk integration handlar om statusen mellan olika minoritetsgrupper och majoritetssamhället. Ekonomisk integration har uppnåtts i samhället när minoritetsgrupper har samma socioekonomiska status och därmed samma ekonomiska förutsättning som majoriteten av befolkningen (Hosseini-Kaladjahi, 1997:18-19). Som en följd av denna definition är det naturligt att ekonomisk integration handlar om inlemmandet på arbetsmarknaden för utrikesfödda då detta ses som en förutsättning för att uppnå en viss ekonomisk status.

3.2 SOCIALT KAPITAL

Med socialt kapital menas det medborgerliga engagemang som finns inom ett samhälle, i termer av medlemskap i föreningar och andra formella och informella nätverk. Statsvetaren Robert Putnam menar att det sociala kapital som skapas när människor träffas och umgås, deltar i organisationer eller utbyter kontakter, får konsekvenser för

hur väl en demokrati fungerar politiskt, ekonomiskt och socialt. Socialt kapital kan användas som en indikator på sammanhållning och integration vilket är två viktiga faktorer i ett väl fungerande samhälle (Putnam 2001:18).

Socialt kapital har en individuell och en kollektiv sida. Oftast inleds kontakter på en individuell nivå för att tjäna en persons egna intressen, såsom idrottande eller öka sina chanser till jobb. Den kollektiva aspekten innebär att samhället vinner på att det finns mycket socialt kapital mellan medborgare. Putnam förklarar det med att människor som deltar i organisationer eller på annat sätt har ett socialt nätverk utvecklar starkare tillit till varandra vilket sedan "spiller över" och även gäller andra personer utanför ens direkta nätverk. Detta får i sin tur en positiv effekt på demokratin där en ökad tillit till samhället i allmänhet ökar förtroendet för demokratiska institutioner och system (Putnam, 2001). Putnam skiljer på olika former, sammanbindande och överbryggande sociala kapitalet, som får olika konsekvenser för samhället.

3.2.1 SAMMANBINDANDE SOCIALT KAPITAL

Det sammanbindande kapitalet utgörs av kontakter inom en homogen grupp där individerna har mycket gemensamt. Gruppmedlemmarnas relationer bygger på starka familjära band som ligger till grund för en ökad ömsesidighet och solidaritet emellan (Putnam, 2001:22). Ett starkt sammanbindande socialt kapital kan gynna individer i form av att ge dem social och psykologisk trygghet, samtidigt som det kan verka exkluderande och skapa misstro gentemot andra (Eriksson, 2003:13).

3.2.2 ÖVERBRYGGANDE SOCIALT KAPITAL

Det överbryggande sociala kapitalet utgörs av öppna och rörliga nätverk mellan personer med olika bakgrund och erfarenheter. Dessa sammanhang domineras inte av en identitet utan kan istället ses som en mix av olika människor från olika sociala sammanhang (Putnam, 2001:22-23). Banden personerna emellan är svagare men kan vara mycket viktiga för att få tillgång till information och möjligheter t.ex. vad gäller jobb (Eriksson, 2003:13).

3.3 SOCIALA NÄTVERK

En persons sociala nätverk utgörs av dennes sociala kontakter inom olika livsområden såsom familj, vänner, arbetsplats, skola och professionella. Personerna i ett socialt

nätverk behöver inte känna varandra, utan deras gemensamma nämnare är deras kontakt till individen vars nätverk studeras. En persons sociala nätverk behöver inte innefatta samtliga personer som denne känner utan utgörs istället av de kontakter som personen själv väljer att framhäva som viktiga och betydelsefulla. Det är alltså individens objektiva bild av viktiga kontakter som står i fokus för denna teori (Forsberg & Wallmark 1998:13). Det informella nätverket består av de personer som står oss allra närmast. Familj, släkt och vänner som vi själva väljer att umgås med. Det formella nätverket innehåller personer som visserligen är viktiga för oss men som vi inte valt själva, såsom myndighetspersoner och arbetskollegor (ibid:48).

3.4 SAMMANFATTNING

Två grundbultar är avgörande för en framgångsrik integrationsprocess. Det ena gäller de yttre förutsättningarna såsom boende, arbete och utbildning. Det andra gäller det sociala kapital som finns mellan olika människogrupper i ett samhälle. Sambandet mellan socialt kapital och integration är därför mycket starkt där graden av socialt kapital i ett samhälle kan vara en indikator på hur väl integrerat samhället är (Putnam, 2001). Det tredje perspektiv som presenteras här ovan gäller teorin om sociala nätverk. Eftersom uppsatsens avsikt är att undersöka hur ungdomarna själva upplever sina sociala kontakter i Sverige var det viktigt att ha ett individuellt perspektiv. Putnam beskriver socialt kapital på en samhällsnivå medan teorierna om sociala nätverk utgår från individerna själva. Tillsammans utgör dessa tre områden det teoretiska ramverk som ligger till grund för analysen i uppsatsen.

4 TIDIGARE FORSKNING

Följande stycke ger en överblick över tidigare forskning och litteratur på de fält som är relevanta för denna studie. Jag kommer beröra forskning som handlar om hur civilsamhället ses som en integrationsarena samt betydelsen av sociala nätverk och socialt kapital för nyanlända i etableringsfasen i exillandet.

4.1 CIVILSAMHÄLLET SOM ARENA FÖR INTEGRATION

Forskning visar att civilsamhället har en viktig roll i integrationsprocessen för utrikesfödda då det kan motverka segregation, främlingsfientlighet och exkludering i samhället. Civilsamhället kan verka som en mötesplats samt bidra med organisationer som företräder vissa grupper i samhället och ger dem en röst i det offentliga rummet. Detta kan sägas få en indirekt effekt på integrationen (Scaramuzzino, 2014:10).

I regeringens proposition (2009/10:55) lyfts civilsamhället fram som en viktig aktör för att långsiktigt jobba med integration på ett hållbart sätt. Civilsamhället kan *"Bidra till förbättrad integration i samhället, t.ex. när det gäller nyanlända invandrades etablering i arbete, boende och reguljär utbildning. En snabbare etablering i samhället skulle medföra stora mänskliga och samhällsekonomiska vinster"* (Prop. 2009/10:55 s. 124).

4.1.1 CIVILSAMHÄLLET FÖR EKONOMISK INTEGRATION

Sociala kontakter och nätverk är ofta den länk som matchar arbetssökande med arbetsgivare vilket gör sociala kontakter till en viktig faktor i anställningsprocessen. När sådana kontakter saknas uppstår det en informationslucka som istället ökar avståndet mellan en individ och arbetsmarknad (Sjögren & Zenou, 2007:24). I SOU 2012:69 framhävs att överbyggande socialt kapital, i form av svaga och lösa kontakter, i t.ex. föreningslivet eller skolan kan ha stora positiva effekter för en individ att få en anställning. Detta hänger delvis ihop med att sannolikheten för en individ att få information om ett ledigt jobb ökar med fler kontakter. Det finns även möjlighet för en individ att bli tipsad till en arbetsgivare med ett brett kontaktnät (SOU 2012:69 s. 68-69).

Av naturliga skäl har utrikes födda personer ofta ett mindre socialt kontaktnät vilket ökar problematiken med ekonomisk integration. Civilsamhället kan här spela en avgörande roll för utrikesfödda att öka sina chanser på arbetsmarknaden. Att komma in i ett sammanhang och lära känna människor med olika bakgrund, vilket föreningslivet ofta möjliggör, är direkt avgörande för den ekonomiska integrationen.

4.1.2 CIVILSAMHÄLLET FÖR SOCIAL INTEGRATION

Genom möjliggörandet av möten mellan människor med olika bakgrund, kan civilsamhället ha stor effekt för den sociala integrationen. Organisationer kan ha som direkt avsikt att bedriva verksamhet för att öka den sociala integrationen, exempelvis genom

mötesplatser, gruppverksamheter, festligheter eller gemensamma utflykter (Scaramuzzino, 2014:10).

Civilsamhället kan med dess variation av organisationer också verka som en mötesplats för etniskt homogena grupper. Forskning visar att nyanlända personers deltagande i etniskt homogena organisationer har positiv effekt på den sociala integrationen i exillandet. Detta förklaras med att trygghet och en känsla av sammanhang är en nödvändig grundgrundförutsättning för att stärka personer i en oftast mycket utsatt situation (Ager & Strang, 2008:178).

4.2 EFFEKTEN AV SOCIALA NÄTVERK PÅ INTEGRATION

Mycket av tidigare forskningen kring ensamkommande barns etablering i exillandet handlar om hur deras erfarenheter från hemlandet, flykten och det faktum att de blivit separerade från sina föräldrar, påverkar deras psykiska hälsa och välmående. Werne-sjö (2011) menar att det i framtida forskning borde fokuseras mer på hur ungdomarna själva upplever mottagandet, utbildningssystemet och möjligheter på arbetsmarknaden i ankomstlandet. Hon efterlyser fler studier som fokuserar på vilka faktorer som påverkar barnens framtid istället för att endast kolla på deras förflutna (ibid:505).

4.2.1 SOCIALA KONTAKTER OCH INTEGRATION

Ensamkommande barn beskrivs i litteraturen ofta som en särskilt utsatt och sårbar grupp eftersom de oftast saknar nära relationer som kan stötta och hjälpa dem att hantera svåra situationer. Brunnberg och Hardt (2016) beskriver det som mycket viktigt för barnen att skapa nya sociala kontakter och sammanhang i exillandet. De kallar detta för "hoppfulla anknytningar" där de menar att oavsett med vem man skapar en god relation så är det viktigt att ta vara på dessa. De gör ingen skillnad på om personen är släkting, boendepersonal, vän eller lärare, huvudsaken är att personen bryr sig om barnet och att relationen för med sig något gott (Ibid:88).

Men trots att ensamkommande barn ofta bär på fruktansvärda trauman och familjära förluster visar Marie Hessles avhandling *Ensamkommande men inte ensamma* (2011) att de många gånger klarar sig mycket bra i exillandet med goda utsikter på ett fortsatt bra liv. Föräldrars närvaro hos barn på flykt har stor betydelse för deras framtid. Ef-

tersom ensamkommande barn saknar vårdnadshavare behöver de istället andra sociala kontakter som kan stötta upp och hjälpa dem till en gynnsam etablering (Ibid:143). I en norsk studie finner man att sådana positiva sociala kontakter ofta är professionella vuxna från det offentliga. De har delvis till och med varit viktigare än familjens bekanta eller släktingar, som i vissa fall funnits i exillandet (Eide, 2000:108).

Att ensamkommande barn får nya vänner och kontakter i exillandet pekar den mesta forskningen på. Wallin & Ahlström (2005) menar att det även är viktigt att se vilken typ av relationer barnen skapar. En uppföljningsstudie som gjorts med unga vuxna, elva år efter deras ankomst i Sverige, visar att individernas kontakter främst bestod av personer inom deras etniska grupp. Kontakten till majoritetssamhället var starkt begränsad och flera menade att de nästan enbart umgicks med personer med samma nationalitet. Många av respondenterna uttryckte dock att de gärna hade haft mer kontakt med svenskar både för att bli bättre på språket samt för att få relationer utanför deras egna etniska grupp (Ibid:138).

4.2.2 SOCIALT KAPITAL OCH INTEGRATION

Mycket av tidigare forskning kring hur socialt kapital påverkar integrationen av utrikesfödda har fokuserat på dess positiva effekter i samhället. Antagandet bygger på resonemanget att mer socialt kapital i ett samhälle ökar den mellanmännsliga tilliten vilket minskar klyftorna och avstånden mellan grupper med olika bakgrund.

Civilsamhället ses som en avgörande aktör för att skapa överbryggande socialt kapital där organisationer kan verka som viktiga arenor och sammanhang för människor att mötas. Forskning från Kanada visar att mycket av deras lyckade integrationspolitik beror på civilsamhällets stora roll i mottagandet av nyanlända. Till skillnad från Sverige, står inte staten själva som ansvariga för mottagandet av nyanlända utan mycket av ansvaret för integrationsarbete har lagts ut på organisationer inom civilsamhället. Detta ökar den allmänna acceptansen samt det sociala kapital som byggs upp i mötet mellan invandrare och civilsamhället i ett tidigt skede i det nya landet (Duncan, 2011).

Många forskare menar dock att det finns skillnader i hur väl det överbryggande respektive det sammanbindande sociala kapitalet påverkar integrationen. Både det överbryggande och det sammanbindande antas generera en ökad tillit gentemot andra människor där båda har potential att leda till en "spill-over" effekt och även generera ökad

tillit överlag i samhället till främmande människor och politiska instanser (Nannestad et al., 2008:610). Men om den ökade tilliten inom en homogen grupp, alltså det sammanbindande kapitalet, blir för stort kan det slå över i ökad misstro gentemot andra. Därmed förstärks istället ett "vi" och "dem" vilket kan leda till att klyftorna mellan olika grupper ökar (ibid:612).

4.2.3 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE FORSKNING

Sammanfattningsvis kan vi se att civilsamhället tillskrivs en stor roll i integrationsprocessen för nyanlända. Dels genom att verka som en mötesplats för personer med olika bakgrund, men även för att möjliggöra engagemang i etniskt homogena föreningar där en förankring och trygghet i den egna kulturen kan upprätthållas. Det förstnämnda antas leda till ökat överbyggande socialt kapital medan det andra stärker det sammanbindande kapitalet. Båda är viktiga för en lyckad integration, så länge det sammanbindande kapitalet inte blir för starkt och skapar misstro gentemot andra grupper. Med denna forskning som grund kan vi anta att IOP-Göteborg har goda förutsättningar för skapandet av överbyggande socialt kapital.

Den uppföljningsforskning som finns på ensamkommande barns etablering i exillandet visar hur nödvändigt det är att skapa sig ett socialt nätverk. Många av barnen klarar sig väldigt bra i deras nya liv vilket förklaras med att de lyckats bygga upp en ny stabil grund med vänner, utbildning och en egen familj. Samtidigt framgår det att kontakten med majoritetssamhället i många fall är mycket begränsad, trots att detta är något som individerna själva värdesätter högt. Samtliga studier är överens om att sociala kontakter har stor betydelse för en lyckad integration hos ensamkommande barn. Även dessa resultat ger oss anledning att anta att insatserna som görs inom IOP-Göteborg borde stärka ungdomarna till bättre samhällsintegration genom skapandet av sociala nätverk och kontakter.

4.3 ANALYSRAM

Tidigare forskning och de teorier som utgör ramverket för uppsatsen ger oss ökad förståelse för hur mervärdesinsatserna inom IOP-Göteborg förväntas påverka ungdomarnas integration. I kap 2.3 beskrevs bakgrunden till IOP-Göteborg samt det övergripande målet med de sex mervärdesinsatserna som formulerats. I föreliggande uppsats har dock fyra av insatserna valts ut att undersökas. De övriga två, psykosocialt stöd

samt mottagningsstöd för enskilda barn och ungdomar, ansågs innehålla frågor av känslig karaktär vilket kändes olämpligt inom ramen för en c-uppsats. Följande fyra mervärdesinsatser utgör således analysramen med stöd av teorier och tidigare forskning.

Den första insatsen gäller *boendepersonalen* där kompetensutvecklingsinsatser skall öka deras kunskaper och förståelse för ungdomarnas situation. Insatserna utgår ifrån de idéburna organisationernas tidigare kunskaper och erfarenheter. Målet är att personalen bättre skall kunna stödja ungdomarna i deras vardag med t.ex. skolarbete, sjukvårdsbesök och kontakter utanför boendet samt underlätta integrationen i det svenska samhället (IOP-Göteborg, 2015:5-6). Personalen ges därmed bättre förutsättningar att stötta ungdomarna praktiskt och emotionellt vilket kan kopplas till tidigare studier om hoppfulla anknytningar (Brunnberg & Hardt, 2016:88). De kan även öka ungdomarnas överbyggande sociala kapital genom kontakter utanför boendet. Det är därför relevant att ta reda på vad personalens kompetensutveckling betyder för ungdomarna. Eftersom det har varit svårt för ungdomarna att relatera till kompetensutvecklingsinsatserna har jag frågat efter boendepersonalens betydelse för dem. Detta är därför det begrepp som härnäst används för att undersöka denna mervärdesinsats.

Den andra insatsen handlar om *förankring i svenska familjer* vilket innebär att matcha intresserade ungdomar med en svensk fadderfamilj. Efter en inledande introduktion till varandra, som sker tillsammans med Räddningsmissionen, överlämnas kontakten till ungdomen och familjen (IOP-Göteborg, 2015:5). Denna insats har potential att öka ungdomarnas informella nätverk i Sverige och bredda deras kontakter inom majoritetssamhället.

Den tredje insatsen, som jag anser kan vara viktig för ungdomarnas integration, rör insatsen *meningsfull fritid*. Konkret görs detta genom volontärverksamhet som organisationen Individuell Människohjälper anordnar med regelbundna aktiviteter tillsammans med de boende samt språkcafé och läxhjälp (IOP-Göteborg, 2015:5). Detta anser jag har möjlighet att öka ungdomarnas kontakt med föreningslivet och det civila samhället, vilket kan kopplas till det överbyggande sociala kapitalet.

Sista mervärdesinsatsen handlar om ungdomarnas *introduktion till arbetsmarknaden* vilket sker genom arbetsträning och praktik, samt informationsträffar rörande arbetsmarknad och utbildning i Sverige (IOP-Göteborg, 2015:5). Denna form av erfarenhet och kontakt med arbetsgivare har visat sig vara avgörande för personer med utländsk bakgrund, för en lyckad ekonomisk integration i samhället, vilket gör denna insats intressant att undersöka.

5 METOD

För att kunna besvara min forskningsfråga har kvalitativa samtalsintervjuer av respondentkaraktär valts som metod. Fördelen med samtalsintervjuer är att det ges stora möjligheter att registrera oväntade svar som i enkätundersökningar lätt hade fallit bort p.g.a. de givna svarsalternativen. I samtalsintervjuer finns större möjlighet till uppföljning samt mer utrymme för interaktion med intervjupersonen (Essaiasson et al. 2012:251). Då jag var medveten om att det kunde finnas språkförbistringar ville jag ha möjlighet att förtydliga mina frågor utifall att de skulle missuppfattas av intervjupersonen.

5.1 URVAL

Urvalet har gjorts på strategiska principer med den totala gruppen ungdomar på idéburna boenden inom IOP-Göteborg som urvalspopulation. 150 ungdomar är fördelade på cirka tio boenden som drivs av tre idéburna organisationer. Ett önskvärt scenario hade varit att intervjua ungdomar från samtliga boenden för att åstadkomma maximal variation. Detta var dock inte möjligt då flera boenden inte hade ungdomar som uppfyllde mina övriga kriterier. Jag genomförde totalt fem intervjuer med pojkar från tre boenden som alla drevs av olika organisationer. Därmed täckte jag in samtliga organisationer som driver boenden inom IOP-Göteborg.

Det viktiga har inte varit vilka ungdomar jag intervjuat utan istället att de uppfyllt följande två kriterier. Av etiska skäl ville jag att de skulle ha permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd. En av mina respondenter hade inte fått uppehållstillstånd än men han själv samt boendepersonalen ansåg honom lämpad att delta vilket gjorde att jag ändå valde att inkludera honom i studien. Det andra urvalskriteriet var att ungdomarna själva skulle kunna kommunicera på svenska eller engelska. Vid respondentintervjuer är det

viktigt att få en personlig kontakt till intervjupersonerna vilket är lättare när kommunikationen inte går via en tolk (Esaiasson et al. 2012:259).

Kontakten till ungdomarna har gått via boendets föreståndare då en direktkontakt till ungdomarna av etiska och praktiska skäl var omöjlig. En förfrågan skickades ut till samtliga boenden med beskrivning av uppsatsens syfte och upplägg, urvalskriterier samt praktisk information. De boenden med ungdomar som passade in i min urvalsgrupp gick vidare med att fråga dessa. Några ungdomar tackade nej, men resterande var de fem som jag intervjuade och som i min uppsats utgör mitt empiriska material. Innehållsanalysen visade senare att teoretisk mättnad hade nåtts.

Ett problem med urvalsförfarandet är att relationen mellan ungdomarna och boendepersonalen kan påverka ifall ungdomarna valde att ställa upp. En risk är att jag bara fått de ungdomar som har en bra kontakt till personalen och som överlag är positivt inställda till boendet. Tyvärr var detta inget jag kunde påverka då en direktkontakt till ungdomarna var omöjlig. Jag anser dock att denna risk inte är avgörande för resultatet.

5.2 GENOMFÖRANDE

Intervjuerna genomfördes på boendena för att ungdomarna skulle känna sig så bekväma som möjligt. I samtliga fall fick vi tillgång till ett samtalsrum där intervjun kunde genomföras utan störande inslag. Detta var viktigt för ljudupptagningens kvalitet och för samtalets karaktär.

Som stöd i samtalet och för att synliggöra ungdomarnas sociala nätverk och kontakter använde jag mig av en nätverkskarta enligt Forsberg & Wallmark (1998:54), se bilaga 1. Intervjupersonen uppmanas att själv rita in samtliga personer som är betydelsefulla för hen i kartans olika fält för att åskådliggöra sin egna sociala värld. Det visade sig dock att ungdomarnas sociala kontaktnät var så pass begränsat att kartan inte behövdes för att täcka in dessa. Detta är dock ett intressant resultat i sig vilket diskuteras senare i kapitel 6.4.

5.3 VALIDITET

Den *interna validiteten* handlar om hur det metodologiska tillvägagångssättet påverkar studiens resultat. Vid kvalitativa samtalsintervjuer är relevansen och kvalitén på de

frågor som tas med i intervjuguiden avgörande för att kunna besvara undersökningens syfte och frågeställning.

Tre huvudteman satte ramarna i intervjuguiden, se bilaga 2. Det första temat innebar frågor om hur ungdomarna upplever boendet och personalen samt upplevelser av övriga mervärdesinsatser. Det andra temat innehöll frågor om ungdomarnas sociala nätverk och sociala kapital för att få en uppfattning om huruvida dessa kan kopplas till mervärdesinsatserna. Frågorna på dessa första två teman formulerades för att besvara frågeställning 1 och 2.

1. Hur upplever ungdomarna de mervärdesinsatser som görs inom IOP:t och på vilket sätt bidrar mervärdesinsatserna till att skapa socialt kapital och ett breddat socialt nätverk för ungdomarna?
2. På vilket sätt, om något, bidrar det sociala kapitalet och sociala nätverk till ungdomarnas integration i det svenska samhället?

Tredje temat i intervjuguiden berörde ungdomarnas egna uppfattningar om etablering i Sverige. Jag ställde frågor om vilka personer som underlättat deras integration samt vilka kontakter och sammanhang de saknar. Svaren på dessa frågor kunde jag både koppla till frågeställning 2 och 3:

3. Vilka kontakter eller sammanhang upplever ungdomarna saknas för att deras integration ska underlättas?

Jag anser att jag med detta metodologiska tillvägagångssätt haft goda förutsättningar att besvara mina frågeställningar och med det mitt syfte.

Intervjuerna genomfördes som semistrukturerade intervjuer där frågeguiden satte tankeramen samtidigt som jag inte låste mig allt för mycket vid den. Jag anpassade samtalen efter intervjupersonen och den kontext jag intervjuade i.

Den *externa validiteten* handlar om huruvida resultaten från en studie kan generaliseras till andra sammanhang. Resultaten från kvalitativa studier har av uppenbara skäl svårt att generaliseras till andra fall eftersom de till sin natur fokuserar på det speciella

i just det ena fallet (Yin, 2013:101). Jag har i min uppsats inte haft för avsikt att generalisera mina resultat utan vill istället bidra med ökad kunskap på detta område där forskningen än så länge är väldigt knapphändig.

5.4 RELIABILITET

För att säkra en god reliabilitet valde jag att spela in samtliga intervjuer samt att transkribera dem ordagrant i snar anslutning till intervjun. Hänsyn har tagits till vissa språksvårigheter hos ungdomarna genom försiktighet i transkribering samt påföljande analys. Jag har alltid satt citaten i relation till det vi pratade om tidigare under intervjun vilket har hjälpt mig att förstå när orden i en mening blivit fel.

Även om jag varit mycket noggrann går det inte att förbise att det kan finnas språksvårigheter som inte gick att påverka. Ungdomarna har överlag behärskat det svenska språket bra, men det är stor skillnad mellan att kommunicera vardagligt och att svara på specifika frågor i en intervjusituation. Jag har varit noga med att prata långsamt och försäkra mig om att de förstått mina frågor, men ändå dök det upp situationer där jag märkte att ursprungsfrågan inte tolkats rätt. Genom lyhördhet från min sida i intervjusituationen och noggrannhet under transkriberingen och analysen har jag gjort allt jag kunnat för att stärka reliabiliteten i mina resultat och slutsatser.

5.5 ETISKA PRINCIPER

Vetenskapsrådets fyra etiska principer har varit vägledande i mitt arbete för att säkra kravet på individskydd (Vetenskapsrådet, 2002:5).

Informationskravet har varit mycket viktigt enda sedan första kontakten togs med boendepersonalen. I första mailet informerades skriftligt kring avsikterna med min uppsats och villkor för deltagandet. Ungdomarna informerades även muntligt vid varje intervjusituation för att försäkra att de fått samt förstått undersökningens syfte och omständigheterna kring deras medverkan.

Principen om *samtyckeskravet* uppfylldes genom att ungdomarna tillfrågades och själva fick avgöra ifall de ville medverka i studien eller ej. Ett muntligt samtycke inhämtades inför varje intervju. Eftersom tre av mina respondenter ännu inte fyllt 18 övervägde jag att inhämta samtycke från deras gode män. Eftersom mina frågor inte var

av känslig karaktär ansåg boendepersonalen att detta inte vara nödvändigt. Jag bedömde därför att ett samtycke från ungdomarna själva samt boendepersonalen var tillräckligt.

I linje med *konfidentialitetskravet* har intervjupersonerna fått fiktiva namn i min uppsats. Personer, platser och andra uppgifter som skulle kunna leda till identifiering har bytts ut mot andra. Ingen annan förutom jag har haft tillgång till personuppgifterna och ljudupptagningar och transkriberade intervjuer har förvarats otillgängligt för andra.

I enlighet med *nyttjandekravet* kommer de uppgifter som jag samlat in om ungdomarna endast användas till min uppsats och inte i något annat syfte.

Utöver Vetenskapsrådets principer har jag undvikit frågor som uppfattats som känsliga under intervjuerna. Detta är anledningen till att jag inte följt upp ungdomarnas kontakt med familj eller släkt utanför Sverige. Med tanke på deras ringa ålder och färska erfarenheter av uppbrott och flykt har frågor rörande deras familjerelationer valts bort.

5.6 ANALYSMETOD

Jag valde att göra en kvalitativ innehållsanalys enligt vad Yin (2013:180) beskriver som en analytisk cykel uppdelad i fem faser.

Fas 1 inledde min analys där jag *sammanställde* mitt insamlade material till en enhetlig databas. Detta gjordes genom att jag skrev ut samtliga inspelade intervjuer ordagrant samt läste igenom materialet för att göra mig förtrodd med det.

I fas 2 *demonterade* jag min data med hjälp av kodning. Kodning innebär att olika citat ur mitt empiriska material förses med kortare koder. Dessa koder ligger i en första nivå väldigt nära de ursprungliga citaten och innehåller ofta exakta ord från ursprungscitaten.

Fas 3 i innehållsanalysen är en *remontering*, alltså en omorganisering av koderna. Det innebär att första-gradens koder, från fas 2, sammanfogas i likartade kategorier. Dessa kategorier placeras sedan in under större teman vilket tar ursprungscitaten till en högre analytisk nivå. I remonteringsfasen började jag ana den bredare innebörden av mina data och hur de kunde belysa mina ursprungliga frågeställningar. Ett exempel på hur kodningen genomfördes syns i bilaga 3.

Fas 4 innebar att konkret *tolka* mina kategorier och teman från remonteringsfasen. Här formas det empiriska materialet om till en berättelse som besvarar de frågeställningar som varit vägledande i uppsatsen. Denna fas utgjorde huvuddelen i min analys och är till stor del det som presenteras i resultatkapitlet.

Fas 5 bygger på tolkningarna från fas 4 och innebär att större *slutsatser* kan dras. Här dras slutsatser från hela studien i relation till tidigare studier samt eventuella uppmaningar till vidare forskning (Yin, 2013).

6 RESULTAT OCH ANALYS

Kapitlet inleds med en presentation av mina intervjupersoner samt en översikt över vilka mervärdesinsatser de har deltagit vid. Därefter presenteras resultatet utifrån mina tre frågeställningar tillsammans med en diskussion. Kapitlet avslutas med en summering där jag sammanfattar de viktigaste upptäckterna jag gjort.

6.1 PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA

Samtliga respondenter var killar i åldern 17-18 år som varit i Sverige mellan 1 år och 2,5 år. Samtliga har bott i andra boendeformer tidigare såsom HVB-hem, familjehem eller hos släktingar. I tabell 1 visas en sammanfattning av vilka mervärdesinsatser de har erfarenhet av.

Tabell 1. Intervjupersonernas ålder, vistelsetid i Sverige och deltagande i mervärdesinsatser. Namnen är fiktiva.

Namn	Ålder	Tid i Sverige	Erfarenhet av mervärdesinsatser			
			Faddrar	Arbetsmarknad	Meningsfull fritid	Boendepersonal
Ayan	17	1,5 år	X		X	X
Guure	18	2 år	X	X	X	X
Muktar	17	2,5 år	X			X
Geele	17	2 år		X		X
Mahom	18	1 år		X	X	X

6.2 UNGDOMARNAS UPPLEVELSER AV MERVÄRDESINSATSERNA

Resultatet av innehållsanalysen visar att ungdomarna upplever mervärdesinsatserna på olika sätt. Jag har identifierat nio upplevelser, alltså mervärden, i ungdomarnas svar. Vissa mervärden återfinns bara inom en av mervärdesinsatserna medan andra återfinns inom flera. Till exempel ser vi att ungdomarna upplever att samtliga mervärdesinsatser på något sätt ger dem *introduktion till det svenska samhället*, medan de endast får känslan av ett *familjärt sammanhang* från fadderfamiljen. Se tabell 2 för sammanställning över mervärdena samt inom vilka mervärdesinsatser dessa återfinns.

Tabell 2. Mervärdesinsatser och mervärden från innehållsanalysen.

Mervärden Mervärdesinsats	Hjälp läxor	Språkträning	Hjälp praktiska saker	Intro svenska samhället	Hjälp jobb eller praktik	Kontakt majoritetsbefolkningen	Emotionellt stöd	Kompisrelation	Familjärt sammanhang
Fadderfamilj		X		X	X		X		X
Meningsfull fritid	X	X		X					
Arbetsmarknad				X	X				
Boendepersonal	X	X	X	X	X	X	X	X	

Inledningsvis besvaras frågeställning 1, ungdomarnas upplevelser av mervärdesinsatserna, uppdelat i varje insats för sig. Under varje stycke förs en diskussion om hur ungdomarnas upplevelser kan bidra till deras integration i Sverige, vilket är frågeställning 2.

6.2.1 FADDERFAMILJ

Ungdomarnas upplevelser av kontakten till fadderfamiljer är utslutande av positiv karaktär. Fadderfamiljen kan introducera dem till det svenska samhället, hjälpa dem med svenskan, ge dem kontakter som kan leda till jobb eller praktik samt vara emotionellt stöd. Ayan berättar hur hans fadderfamilj vill lära honom mycket om Sverige och bland annat visa hur man hämtar barn på dagis:

Dom vill att jag... lära mig mycket om Sverige och familjen... Till exempel en gång vi ska gå tillsammans... vi ska hämta barnen i dagis och sen jag ska ta en gång själv barnen...

Guure förklarar att:

Dom kan hjälpa mig om jag behöver språket och komma in i samhället. Och sista gången när vi träffades, dom bad om jag vill, vi ska åka till deras föräldrar i jul och dom bor utom Göteborg. Vi skall resa... och vill lära mig deras föräldrar...

Ayan berättar hur han tror att kontakten till hans fadderfamilj kan underlätta för honom att få ett jobb:

Och kanske de ska hjälpa mig hur man kan söka jobb till exempel. Jag pratade med dom och det är lättare om du känner nån

Ungdomarnas upplevelser visar hur fadderfamiljen kan verka som en länk till andra sammanhang i Sverige som t.ex. dagispersonalen, släktingar och arbetsgivare. Kontakten till fadderfamiljen verkar således underlätta för ungdomarna att få kontakt till andra personer i Sverige som inte direkt hade ingått i deras egna nätverk. Vi kan anta att det skapas överbyggande socialt kapital som kan gynna ungdomarna i deras integration. Anmärkningsvärt är dock att ungdomarna inte upplever att fadderfamiljen ökar deras kontakt till majoritetsbefolkningen på ett djupare plan. Istället lyfts de familjära aspekterna fram; vikten av ett familjärt sammanhang i Sverige, uppskattning över att få besöka familjen i deras hem och glädje över att få lära känna deras släktingar.

Ayan berättar:

Och sen en gång vi ska gå till exempel i Stockholm, där bor deras familj och sen vi ska kanske gå runt i landet tillsammans på sommaren eller så. Jag tror det är jättebra att man skapar en familj...

Relationerna verkade bygga på en känsla av att fadderfamiljen vill lära, visa och introducera ungdomarna till Sverige, snarare än att det handlar om en ömsesidig vänskap där båda är på samma nivå.

6.2.2 MENINGSFULL FRITID

Organisationen Individuell Människohjälper bedriver fritidsaktiviteter, läxhjälp och språkcafé på flera av boendena inom IOP-Göteborg. Ungdomarna beskriver kontakten till organisationen som bra då de får möjlighet att träna svenska, få hjälp med läxor och lära sig mer om Sverige.

Mahom berättar hur deltagandet på språkcafé hjälper honom att förbättra sin svenska:

Dom har gett oss nån bok, så vi läser och så, en mening... vad betyder det? Vad menar dom? Om jag förstår jag måste läsa, om jag inte förstår nån mening dom frågar och kan hjälpa mig. Folk lär sig bättre

Mahoms deltagande vid språkcafé verkar uteslutande handla om att få praktisk hjälp med svenskan, snarare än att umgås och lära känna folk. Ingen av mina respondenter beskriver att det uppstått någon djupare kontakt med volontärerna. Ofta vet de inte vilka volontärerna är då det alltid kommer olika. Ett argument för deltagande i frivilligorganisationers insatser är att det skapar kontakter till människor med annan bakgrund, alltså överbyggande socialt kapital. I det här fallet kan vi dock se att så inte verkar vara fallet då ungdomarna inte har någon djupare kontakt med personerna de möter i verksamheten. Istället handlar det om rent formella kontakter.

Ungdomarna uttrycker hur viktigt det är för dem att lära sig svenska för att få tillgång till samhället. Guure förklarar:

Det är viktigt för mig... för att språket är nyckeln... om du kan inte språket du kan inte komma in i samhället eller få jobb eller förstå...

En del av den sociala integrationen innebär att alla samhällets medlemmar skall kunna delta på lika villkor. Det märks av Guures tankar att han inte känner att han kan delta i samhället utan att kunna språket. Språket är nyckeln för att komma in!

Ayan berättar hur språkcafé lärde honom mer om Sverige:

Men jag tror det var jättebra, de gör till exempel idag de gör olika ämnen, till exempel idag vi ska prata om kultur, och sen de ställer frågor... till exempel Sverige är det så och så, men hur är det i ditt hemland? Vad är gemensamt? Vad är skillnad? Vad tänker du, varför? Det var jätteolika, man kan lära sig mycket om Sverige...

Den praktiska hjälp ungdomarna får med läxor, språkträning och introduktion till det svenska samhället är viktig. Vi kan förstå detta i termer av social integration där ungdomarna både behöver sociala kontakter och stöttning men även praktiska förutsättningar för att integreras. De behöver språket, utbildning, boende och en god hälsa. De måste känna att de kan delta i samhällets olika instanser, där en introduktion till "hur man gör" eller "hur det funkar" är ovärderlig.

Insatserna för en meningsfull fritid verkar inte leda till att öka ungdomarnas sociala kapital eller sociala nätverk då ungdomarna enbart får praktiskt stöd och inte direkt knyter några kontakter. Men genom att ungdomarna förbättrar sin svenska och lär sig mer om samhället skulle deras deltagande indirekt kunna påverka integrationen. Detta genom att förbättra deras möjligheter till ett breddat socialt nätverk och ökat socialt kapital på sikt.

6.2.3 BOENDEPERSONALEN

Boendepersonalen erbjuds kompetensutveckling för ökad förståelse av ungdomarnas situation samt skall verka som ett aktivt stöd i ungdomarnas vardag, både praktiskt och socialt. Ungdomarna uttrycker att de har bra kontakt med personalen och att de både får praktiskt hjälp men även sociala relationer. Guure beskriver kontakten med verksamhetschefen för boendet på följande sätt:

Hon är min chef och hon skaffade praktikplatsen och hon sa, vi försöker att få jobb om du får avslag igen... hon vill kämpa... och alltid hon sa 'det viktiga är att du inte tappar hoppet, det finns lite kvar, vi håller tummarna' (*låter mycket allvarlig*). Hon knackar på dörren och kom in på mitt rum, och vi pratade lite... och hon var jättesnäll...

Guure verkar uppleva att verksamhetschefen inger honom hopp och lyssnar när han behöver stöd. Även Geele beskriver sin relation till kontaktpersonen på boendet som att hon verkligen bryr sig:

Hon är också en bra kontakt /.../ hon ställer frågor, hur mår jag och hur känns jag.

Ungdomarna värderar relationen till boendepersonalen mycket högt. Båda dessa fall kan ses som hoppfulla anknytningar som är oerhört viktiga för ensamkommande unga att hålla fast vid och stärka för att klara av etableringen i exillandet så bra som möjligt.

Det framkom även att boendepersonalen kunde hjälpa ungdomarna att förstå det svenska samhället. På frågan vem i Sverige Ayan kan vända sig till med frågor svarar han:

Personalen! Till exempel de pratar om... hur man kan få jobb eller hur man kan till exempel göra olika saker /.../ När jag är nyfiken jag kan fråga allt!

Detta visar att personalen är en viktig ingång för ungdomarnas integration i Sverige. Ibland är kontaktpersonen på boendet den enda kontakt de har till majoritetsbefolkningen i Sverige, vilket Mahom bekräftar när jag frågar om han känner några svenskar. Med en djup suck svarar han:

Nej... bara min kontaktperson.

Ungdomarna berättar även hur personalen kan hjälpa dem med läxor och med svenskan. Språk och utbildning är en förutsättning för ungdomarnas framtid i Sverige. Genom utbildning ökar de sina chanser att få jobb och med det ökar den ekonomiska integrationen. Guure berättar hur personalen tar sig tid att hjälpa med läxor:

Dom är jättesnälla mot oss och dom hjälper när vi behöver det liksom, om vi har läxor från skola, vi ber om att hjälpa och de hjälper oss.

Personalens oerhört viktiga roll i ungdomarnas liv framkommer tydligt under intervjuerna. Den bredd av stöd som ungdomarna får utav boendepersonalen återfinns inte bland någon annan av mervärdesinsatserna (tabell 2).

6.2.4 INSATSER FÖR ARBETSMARKNAD OCH PRAKTIK

Mervärdesinsatsen som rör arbetsmarknad och praktik har två fokusområden. Det första handlar om att öka ungdomarnas kontakter på arbetsmarknaden, genom att hjälpa till att skaffa praktik och sommarjobb. Det andra innebär att öka ungdomarnas kunskap om den svenska arbetsmarknaden och utbildningsmöjligheter i Sverige, vilket görs genom informationsträffar dit samtliga ungdomar bjuds in.

Ungdomarna uttrycker överlag att de uppskattar insatsen mycket. Mahom berättar om hur han hoppas få hjälp med att hitta praktikplats av mervärdessamordnarna för insatsen:

Jag hade en läxa om personligt brev, måste skriva till dom. Sen dom ska skicka till, vad heter det... arbetsgivare. Dom visar mitt brev, om jag hade nån tur dom svarar där

Genom att göra praktik och få kontakter inom arbetslivet breddar ungdomarna sitt kontaktnät och ökar sina framtida möjligheter till jobb. Detta leder sedan till ökad ekonomisk integration där sysselsättningen är avgörande för att bli ekonomiskt oberoende. Även Guure pratar om vikten av att göra praktik för framtida möjligheter till jobb:

Det är en stor roll att praktisera. För i framtiden om du ansöker om jobb, du har intyg att du kan göra jobbet och du visar och... det är bra att praktisera och jobba som volontär och sånt

Mahom har varit på flera av informationsträffarna om hur arbetsmarknaden fungerar i Sverige och vilka utbildningsmöjligheter det finns. Han berättar såhär om varför han går dit:

Dom berättar för oss, hur man kan tjäna extra pengar, hur man kan göra i skolan, att man kan gå gymnasiet och universitet och så... hur man bor i samhället... hmmm... också hur man kan söka jobb, sommarjobb.

Mahom uttrycker hur han uppskattar att få reda på hur saker och ting fungerar i Sverige.

6.3 VAD SAKNAR UNGDOMARNA

Frågeställning 3 handlar om vilka kontakter eller sammanhang som ungdomarna saknar för att deras integration skall underlättas. Det tydligaste som framkommer vid intervjuerna är att de vill få mer kontakt till majoritetsbefolkningen. De nämner i stor utsträckning att det är svårt att få kontakt med svenskar i allmänhet, och jämnåriga svenskar i synnerhet. De upplever att de inte får chansen att umgås med svenskar på ett naturligt sätt och att de inte vet hur de skall bära sig åt för att skapa en första kontakt. Guure beskriver hur han bara känner sex personer i Sverige trots att han varit här två år:

Jag tycker att det är svårt... det svåraste att komma in i samhället att känna folk... nu jag känner bara sex personer och jag har bott i Sverige i två år. Och det är svårt att

komma in i samhället för det är problem med det här, man kan inte språket tillräckligt, man känner inte folk och dom behöver mig inte och jag behöver inte dem. Vi kan träffas på bussen eller spårvagnen och kanske vi säger 'hej, hej' men inget mer prata.

Guure beskriver att han visserligen träffar svenskar på bussen, men att det aldrig leder till att han verkligen kommer in i samhället och lär känna dem. Han ger uttryck för att det saknas förutsättningar för att träffa svenskar, såsom svalt intresse från deras sida och problem med språket. Men även i de fall där det finns goda förutsättningar för att lära känna svenskar, upplever flera av ungdomarna att det ändå finns hinder. Geele berättar om hans erfarenheter av att försöka lära känna svenska ungdomar i skolan:

jag gick förra året i skolan, och där det fanns många svenskar. Om du säger hej till dem, de säger bara "hej" och du kan inte prata mer (*skrattar lite uppgivet*). Jag gick ett år och jag har lärt känna inga svenskar...

Några av mina respondenter har ännu inte börjat i vanlig klass utan går på språkintrödnktion med andra ungdomar från olika länder. Det finns höga förväntningar och förhoppningar att de kommer lära känna svenska ungdomar i skolan, vilket de också uttrycker att de vill. Ayan berättar att han hoppas få en bästa kompis när han börjar skolan:

Men faktiskt jag har ingen som i min ålder svenska kompisar, för jag har ingen /.../ jag har inte börjat gymnasiet än, ska göra det nästa år. Så kanske jag ska få bästa kompisar i mitt liv...

Ayan har varit i Sverige i 1,5 år och det framgår av samtalet att han saknar vänner i sin egen ålder. Han berättar att han har kontakt med många vuxna i Sverige men att det inte är samma sak som att ha kompisar i sin egna ålder. Skolan är en naturlig mötesplats mellan ungdomar med olika bakgrund. Men ofta verkar distansen mellan olika grupper vara det som dominerar även skolmiljön, vilket försvårar för ungdomarna att få kontakt med svenskar. Guure beskriver hur uppdelat det är i hans skola och hur han känner inför att gå fram och ta kontakt med svenska ungdomar:

Nu jag kom i skolan... det var två delar. De satt med de svenska och jag satt med de nyanlända, och när jag har rast, jag känner inte svenskar för att jag är blygsam, jag

kan inte bara prata 'vad heter du?', så de undrar vad han vill. Jag vet inte vad de säger, men jag är lite rädd för att börja prata... /.../ för att jag känner inte dem, det kanske är vissa som är rasist och vissa är bra. Men jag vet inte vem är bra och vem är dålig, vem tycker om mig.

Den bild ungdomarna ger är att de upplever samhället som väldigt uppdelat och som att de har svårt att komma in och få sociala kontakter. Det finns en stark förhoppning hos dem att bara de själva lär sig mer om Sverige och lär sig svenska, kommer det bli lättare för dem att få kontakt med svenskar. De är ödmjuka och förstående för att olikheterna i kultur och språk kan vara stora hinder, och lägger med det även det största ansvaret på sig själva att anpassa sig. Mahom beskriver allt han vill lära sig för att integreras bättre:

när vi går ut i restaurang till exempel, dom kan visa hur man tar gaffel, hur man kan ta sked. /.../ när vi äter med händerna, vi vet inte gafflar /.../ Det är inte bara det med gafflar... utan det är mycket. Vi vill veta om allt... vad är natur i Sverige, vad är religion i Sverige, hur man kan göra, hur man kan prata med dom, vad dom säger i städer, vad det finns i stad... vi vill veta allt... I denna landet det finns inte som i mitt land, det finns olika saker... så vi vill veta om denna land.

Det framgår tydligt av citatet ovan hur mycket som är nytt för honom i Sverige samt vilka enorma skillnader det handlar om i kultur. Han är öppen för att det är han som vill lära sig men att han behöver någon som visar honom.

6.4 ÖVRIGA RESULTAT

Trots att mitt fokus i intervjuerna inte var att prata med ungdomarna om deras förflutna eller jobbiga upplevelser i Sverige, var det flera ungdomar som självmant valde att lyfta historier och erfarenheter som de bär med sig. I flera fall handlade det om situationer i Sverige där de känt sig utsatta eller missförstådda av vuxna i deras omgivning. Mahom berättar om hans första praktik som han slutade på grund av en anställd på företaget:

Men första praktiken jag har inte gjort alla dagarna, för att det var en man... han... var otrevlig. Och han skriker hela tiden, vi var två stycken och han skriker hela tiden, och det var jättekallt... det var i... det var vinter.

Denna, och flera liknande berättelser, bekräftar att det handlar om en mycket utsatt grupp. Eftersom de många gånger inte har något eget socialt nätverk i sin omgivning är de beroende av att systemet runtomkring dem fungerar. En förutsättning för deras framtid är att skola, boende, socialtjänsten och gode män behandlar dem väl och ser dem som individer.

I stycke 5.2 beskrevs min tanke med användandet av en nätverkskarta som stöd i intervjusituationen. Metoden visade sig överflödigt då ungdomarnas nätverk var betydligt mindre än jag hade förväntat mig. I de flesta fall var deras nätverk inte större än att de inkluderade en handfull personer, se figur 1.

Figur 1. Exempel på en ifylld nätverkskarta från en av intervjuerna. Prickarna i cirkeln motsvarar de personer som är viktiga för intervjupersonen.

Det gav mig en bild som bekräftar mycket av det ungdomarna uttrycker, att de vill ha fler kontakter inom majoritetssamhället och framförallt fler kompisar i samma ålder. Det är svårt och tar tid att bygga upp ett socialt kontaktnät och varje kontakt de därför får är ovärderlig för deras välmående. Relationen som de t.ex. beskriver till sina fadderfamiljer får därför oerhört stor betydelse.

6.5 SAMMANFATTNING AV RESULTAT

Innehållsanalysen av intervjumaterialet resulterade i nio kategorier av upplevelser som ungdomarna uttrycker att de får genom mervärdesinsatserna. Om vi tar en titt på tabellen (Tabell 2) igen kan vi konstatera att kategorierna har två olika karaktärer. De första fem kategorierna handlar om hjälp eller stöd av praktisk karaktär medan de sista fyra är exempel på sociala relationer eller kontakter som ungdomarna uttrycker som viktiga (Tabell 3).

Tabell 3. Mervärden som skapas av mervärdesinsatserna utifrån ungdomarnas upplevelser, uppdelat efter praktiskt och socialt stöd.

Kategori	Praktisk hjälp eller stöd					Sociala kontakter eller relationer			
	Hjälp Läxor	Språk-träning	Hjälp praktiska saker	Intro svenska samhället	Hjälp jobb eller praktik	Kontakt majoritets-befolkningen	Emotionellt stöd	Kompis-relation	Familjärt sammanhang
Mervärdesinsats									
Fadderfamilj		X		X	X		X		X
Meningsfull fritid	X	X		X					
Arbetsmarknad				X	X				
Boendepersonal	X	X	X	X	X	X	X	X	

Det är intressant att konstatera att det förekommer betydligt fler kryss på de kategorier som handlar om praktiskt stöd, medan de kategorier som bygger på sociala relationer förekommer i betydligt färre fall. Detta är alltså den samlade bilden om ungdomarnas upplevelser av mervärdesinsatserna vilket också speglar känslan i intervjuerna.

Vidare uttryckte ungdomarna att det är sociala kontakter, framförallt till majoritetsbefolkningen, som de saknar i sin tillvaro i Sverige samt att de har få vänner i sin egen ålder. Det är just dessa behov (kontakt till majoritetsbefolkningen och kompisrelationer i tabell 3) som enligt ungdomarnas upplevelser inte verkar tillgodoses av mervärdesinsatserna. Vi kan med detta konstatera att ungdomarna verkar ha en mycket bra uppfattning om vad de själva behöver för att integreras på bästa sätt, vilket gör det än viktigare att lyfta in deras åsikter i forskningen kring ensamkommande barns integration.

7 SLUTSATS

Syftet med studien har varit att undersöka i vilken utsträckning idéburna organisationer, genom att öka ensamkommande barns sociala kapital och bredda deras sociala nätverk, kan ha en positiv effekt på deras integration. Studien bygger på respondentintervjuer med ungdomar som bor på idéburna boenden inom IOP-Göteborg och deras upplevelser av mervärdesinsatserna. Dessa insatser är framtagna för att ge ungdomarna en meningsfull fritid och bättre förutsättningar till samhällsintegration.

Resultaten visar att ungdomarna överlag uppskattar insatserna och att det skapas mycket mervärde utöver själva boendet. Utifrån tidigare forskning (Duncan, 2011, Nannestad et al., 2008, Scaramuzzino, 2014) har det i föreliggande uppsats antagits att de mervärden som eventuellt skapas har stor potential att öka ungdomarnas sociala kapital samt bredda deras sociala nätverk. Resultatet visar att detta verkar ske i viss utsträckning men att de huvudsakliga mervärden som skapas består av praktisk hjälp och stöd. Huruvida det skapas mer eller mindre socialt kapital kan resultatet inte ge svar på eftersom det inte finns någonting att jämföra med. Däremot kan vi konstatera att ungdomarnas egna behov av praktisk hjälp och stöd verkar tillgodoses samtidigt som deras behov av socialt kapital och sociala kontakter inte uppfylls.

En slutsats som därmed kan dras är att mervärdesinsatserna inom IOP-Göteborg har potential att öka ungdomarnas sociala kapital och bredda deras sociala nätverk men att det idag inte sker i tillräckligt stor utsträckning för att tillmötesgå ungdomarnas behov. I framtida utformning av liknande mervärdesinsatser rekommenderas därför att tydligare kolla av behovet hos målgruppen och synka insatserna med deras önskemål.

En möjlig förklaring till varför mervärdesinsatserna främst verkar leda till praktiskt stöd kan vara tidsaspekten. Ungdomarnas relativt korta tid på boendena kan vara en avgörande faktor. Den praktiska hjälp som ungdomarna får av insatserna idag, är troligtvis lättare att åstadkomma på kort sikt medan socialt kapital och sociala kontakter av förklarliga skäl dröjer längre att bygga upp. Enligt vad tidigare forskning har konstaterat kan vi anta att det sociala kapital som skapas hos ungdomarna har en positiv effekt på deras integration vilket de själva även ger uttryck för. Men huruvida den praktiska hjälp ungdomarna får påverkar deras integration är svårare att besvara då detta inte var ett

förväntat resultat. Vi kan dock anta att det på sikt gynnar dem i deras integration då många av de praktiska bitarna är en förutsättning för att etablera sig och på sikt skapa sig ett socialt kontaktnät. Detta gav ungdomarna själva uttryck för där de bl.a. beskrev språket som nyckeln för att komma in i samhället.

En andra slutsats av studien blir därför att de mervärden som skapats av social karaktär direkt verkar gynna ungdomarnas integration samt att mervärden av praktisk karaktär på sikt har potential att gynna deras integration.

Sammanfattningsvis kan konstateras att ungdomarna själva verkar ha en tydlig uppfattning om vad de behöver för att integreras. Resultatet visar att de är nöjda med samtliga insatser. De uttrycker att de behöver praktisk hjälp och stöd för att utveckla grundläggande färdigheter som är nödvändiga i deras integration. Vidare visar resultatet att de värdesätter sociala kontakter och relationer mycket högt samtidigt som de vill ha mer av just detta. De praktiska bitarna verkar ha fallit på plats i deras nya liv i Sverige och nu behöver de sociala kontakter för att verkligen ta steget in i samhället.

Utan att kunna uttala mig om andra boenden eller integrationsinsatser kan i alla fall konstateras att den bredd av organisationer från det civila samhället som återfinns inom IOP-Göteborg har potential att tillmötesgå ensamkommande barns behov och gynna deras introduktion. Ett av målen med den nationella Överenskommelsen (2009) var att stärka civilsamhället och finna bättre lösningar för samverkan mellan den idéburna och den offentliga sektorn. IOP-Göteborg visar att denna samverkan, i alla fall utifrån ungdomarnas perspektiv, verkar vara ett lyckat koncept. Vidare kan sägas att 100 % av alla ungdomar som bor på boenden inom IOP-Göteborg erbjuds specifika insatser som är riktade mot ensamkommande barns behov. Detta kan ställas i relation till att 60 % av alla HVB för ensamkommande i Sverige erbjuder någon form av specialanpassad insats (Vårdanalys, 2016). Ändå verkar det inom IOP-Göteborg finnas möjlighet till optimering och anpassning av de specifika insatserna för att bättre bemöta ungdomarnas behov.

Slutrekommendationen av detta samlade resultat blir därför att i större utsträckning involvera ensamkommande barn i utformandet av insatser som skall gynna deras integration och som direkt påverkar deras framtid i Sverige. Denna rekommendation

borde inte enbart gälla idéburna boenden inom IOP-Göteborg utan alla som bedriver verksamhet för ensamkommande barn.

7.1 VIDARE FORSKNING

I föreliggande uppsats har fem ungdomar intervjuats vilket inte är tillräckligt för att generalisera deras upplevelser. Resultatet kan dock med fördel användas för att utforma enkäter för framtida studier av kvantitativ karaktär vilket skulle öka kunskapen om hela gruppens upplevelser. Vidare kan denna studie ses som en utgångspunkt att jämföra med vid en eventuell uppföljningsstudie med samma ungdomar vid en senare tidpunkt. En intressant undersökning skulle vara att se hur ungdomarnas sociala kapital och sociala nätverk har förändrats över tid, och om denna förändring kan ha påverkats av mervärdesinsatserna. Ytterligare en tänkbar jämförelse som skulle öka kunskapen på området avsevärt, vore att göra en liknande studie med ungdomar på andra boenden utanför IOP-Göteborg. En jämförelse mellan ungdomars upplevelser skulle eventuellt kunna generera mer långtgående slutsatser om huruvida huvudmannen har betydelse för ungdomarnas integration.

8 REFERENSLISTA

- Ager, A., & Strang, A. (2008). *Understanding Integration: A Conceptual Framework*. *Journal Of Refugee Studies*. Oxford: Oxford University Press
- Brunnberg, E. & Hart, A. (2016). En magisk box för resiliensskapande insatser. *Skolmedicinsk tidskrift 1/2016*, 82-96
- Duncan, H. (2011). Kanadas märkliga engagemang för invandring. I P. Hojem & M. Ådahl (red.) *Kanadamodellen – hur invandring leder till jobb* (s. 19-36). Borås: Fores
- Eide, K. (2000). *Barn i bevegelse: om oppvekst og levekår for enslige minderårige flyktninger* (doktorsavhandling). Högskolen i Telemark, avdeling for helse- og sosialfag. Telemark: Erik Tanche Nilssen AS
- Eriksson, M. (2003). *Socialt kapital, teori, begrepp och mätning – en kunskapsöversikt med fokus på folkhälsa*. Umeå universitet: Cerum Working Paper
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Forsberg, G. & Wallmark, J. (1998). *Nätverksboken – om mötets möjligheter*. Stockholm: Liber AB
- Forum. (2010). *Idéburet – offentligt partnerskap (IOP): för delaktighet och lokal utveckling*. Stockholm: Forum för frivilligt socialt arbete
- Gavelin, K., Kassman, A. & Engel, C. (2010). Om idéburna organisationers särart och mervärde: en forskningskartläggning. *Överenskommelsen*
- Hessle, M. (2009). *Ensamkommande men inte ensamma* (doktorsavhandling). Stockholms Universitet. Stockholm: Elanders AB
- Hosseini-Kaladjahi, H. (1997) *Iranians in Sweden: economic, cultural and social integration* (Doktorsavhandling, ISSN 0491-0885). Stockholm: Almqvist & Wiksell International

Höjjer, C. & Magnusson, E. (2008). *Från asylhem till eget hem: ensamkommande asylsökande barn*. Utvärderingsrapport från FoU Jämt 2008:9

Integrationsverket. (2004). *Integration och indikatorer. Några teoretiska och metodologiska utgångspunkter för användandet av indikatorer*. Malmö: Elanders Berlings

IOP Göteborg. (2015). *Överenskommelse om Idéburet offentligt partnerskap. Mottagande av ensamkommande barn och ungdomar i Göteborg*. Göteborgs stad.

IVO. (2013). *En trygg och säker vård: har personalen lämplig utbildning?* Inspektionen för vård och omsorg

Länsstyrelsen Östergötland. (2010). *Idrott och integration*. Linköping: Länsstyrelsen Östergötland.

Migrationsverket. (2011). *Statistik 2010*. Hämtad, 2016-12-07 från: <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/2010.html>

Migrationsverket. (2016). *Statistik 2015*. Hämtad 2016-11-16, från: <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/2015.html>

Nannestad, P., Lind, G., Svendsen, H. & Tinggaard Svendsen, G. (2008). Bridge Over Troubled Water? Migration and Social Capital. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34:4, 607-631

Prop. 1997/98:16. Sverige, framtiden och mångfalden – från invandringspolitik till integrationspolitik. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/6cf1db3cc2254ab8a3e70038272f09e4/sverige-framtiden-och-mangfalden---fran-invandrarpolitik-till-integrationspolitik>

Prop. 2005/06:46. *Mottagande av ensamkommande barn*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/1ded639b91cf42cbb958f1c40a656713/mottagande-av-ensamkommande-barn>

Prop. 2009/10:55. *En politik för det civila samhället*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/626c071c353f4f1d8d0d46927f73fe9c/en-politik-for-det-civila-samhallet-prop.-20091055>

- Putnam, R. D. (2001). *Den ensamme bowlaren: den amerikanske medborgarens upplösning och förnyelse*. Stockholm: SNS förlag
- Scaramuzzino, R. (2014). *Det civila samhället och integration*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen
- Sjögren, A. & Zenou, Y. (2007). *Vad förklarar invandrarens integration på arbetsmarknaden? En teoriöversikt*. Norrköping: Integrationsverket
- Socialstyrelsen. (2002). *Frivilligorganisationer som uppdragstagare Vad betyder det för brukarna?* Stockholm
- Socialstyrelsen. (2013a). *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och unga: en vägledning*. Västerås: Edit Västra Aros
- Socialstyrelsen. (2013b). *Ensamkommande barn och ungas behov: en kartläggning*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2016a). *Ensamkommande barn och unga: handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter*. Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen. (2016b). *HSLF-FS 2016:55 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende*. Falun: Edita Bobergs AB
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet: Elanders Gotab
- Vårdanalys. (2016). *Hittar vi hem? En kartläggning och analys för den sociala dygnsvården för barn och unga*. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Stockholm: TMG Sthlm
- Wallin, A-M. & Ahlström, G. I. (2005). Unaccompanied Young Adult Refugees in Sweden, Experiences of their Life Situation and Well-being: A Qualitative Follow-up Study. *Ethnicity & Health*. 10(2): 129-144.
- Wernesjö, U. (2011). Unaccompanied asylum-seeking children: Whose perspective? *Childhood* 19(4) 495–507

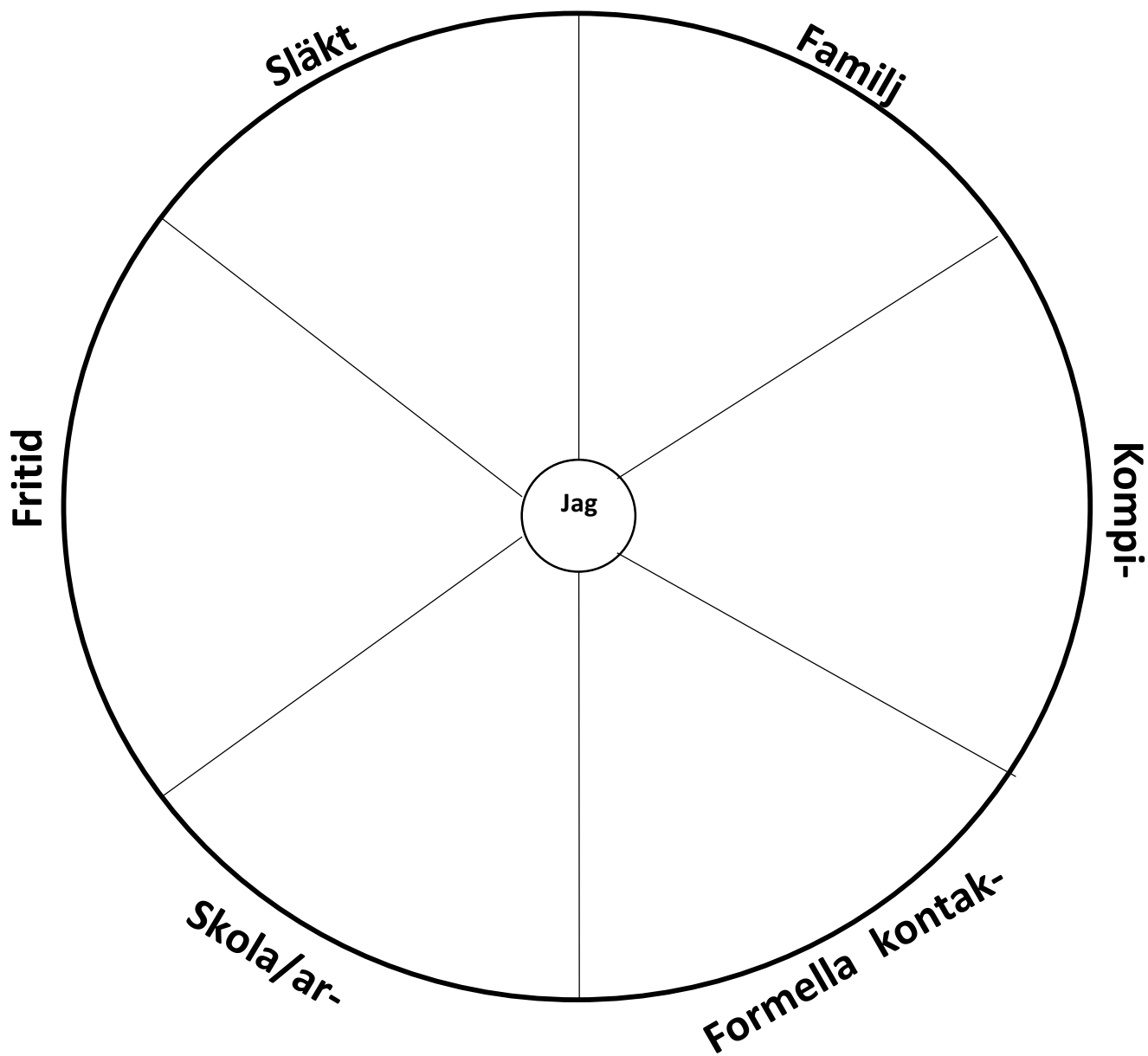
Wijkström, F. & Lundström, T. (2002). *Den ideella sektorn: organisationerna i det civila samhället*. Stockholm: Sober förlag.

Yin, R. K., (2013). *Kvalitativ forskning från start till mål* (1. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Överenskommelsen. (2009). *Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting*

9 BILAGOR

9.1 BILAGA 1 – NÄTVERKSKARTA

9.2 BILAGA 2 - INTERVJUGUIDE

Intervjuguide

Tack för att du tagit dig tid att ställa upp på intervju för min c-uppsats! Jag skriver om boendets betydelse för dina möjligheter till etablering i Sverige. Jag kommer ställa frågor om vad du gör på fritiden, vilka personer som är viktiga för dig, om du lärt känna nya kompisar och vad du tycker om det här boendet. Det finns inga svar som är rätt eller fel, jag vill att du svarar utifrån dina egna upplevelser. Du kommer inte att nämnas vid ditt riktiga namn i min uppsats, du kommer vara helt anonym. Jag skulle gärna vilja spela in intervjun så att jag inte missar något viktigt som du säger, går det bra? Ditt deltagande är helt frivilligt och du får avbryta intervjun när som helst om du skulle vilja.

Har du några frågor till mig innan vi kör igång?

Inledande frågor:

1. Hur länge har du varit i Sverige?
2. Vilket land kommer du ifrån?
3. Vilka språk pratar du?
4. Hur länge har du bott på just det här boendet?
  - Hur trivs du här?

Upplevelsen av boendet:

5. Har du bott på andra boenden än detta?
  - Är det något som skiljer mellan de olika boendena?
  - Om ja, vad tycker du var den största skillnaden
6. Hur trivs du med personalen?
7. Hur funkar det med de du bor med?
8. Vad tycker du funkar bra respektive dåligt på boendet?

Deltagande i mervärdesinsatserna:

1. Har du deltagit vid några av de aktiviteter som IM anordnar? (Åsa, IM)
  - Kan du berätta om din upplevelse av dessa?
  - Om du inte deltagit, hur kommer det sig?
  - Skulle de kunna göra något annorlunda för att du kan tänka dig att delta?
  - Vad ger det dig att delta?
2. Har du en svensk fadderfamilj? (Milad, Göteborgs räddningsmission).
  - Vad betyder de för dig?
  - Tror du att ni kommer ha kontakt länge framöver?
  - Kan du berätta hur er relation har utvecklats?

3. Har du gjort en praktik via praktikprogrammet? (Birgitta och Hanna, Bräcke)
  - Varför? Varför inte?
  - Vad betydde det för dig?
  - Tror du att det kan hjälpa dig att få ett betalt jobb i framtiden?

Sociala nätverk:

4. Vilka enskilda personer är viktiga för dig i Sverige? (placera ut dem på en nätverkskarta)
  - Hur har du kommit i kontakt med dessa?
  - Kan du berätta om hur er relation ser ut idag?
  - Träffas ni även utanför det område där ni du lärde känna dem?
5. Vad har de för bakgrund? (nationalitet, uppväxt, erfarenheter)
6. Vilka av dessa kan du vända dig till när du behöver någon att prata med (känslomässigt)?
7. Vilka av dessa kan du vända dig till när du behöver hjälp med praktiska saker?
8. Frågar någon av dessa dig ifall de behöver hjälp med något praktiskt eller känslomässigt?
  - Kan du berätta om ett sådant exempel?

Socialt kapital:

9. Finns det andra större, sociala sammanhang som är viktiga? T.ex. ett idrottslag, en förening, en församling m.m.
  - Kan du berätta om hur du kom i kontakt med dem?
  - Kan du berätta om ditt engagemang där? (tidsåtgång, intensitet, hur länge?)
  - Vilken bakgrund har de personer du träffar där? (nationalitet, uppväxt, erfarenheter)
10. Varför har du valt att gå med i dessa sociala sammanhang?
11. Känns det som att du skulle kunna dra nytta av dessa sammanhang längre fram? (t.ex. för att få jobb, lära dig svenska m.m.)
12. Träffas ni även utanför det aktuella området? (skola, träning...)
  - Hur kommer det sig att ni inte gör det?
  - Kan du berätta om ett tillfälle då ni sågs utanför?

Etablering i Sverige:

13. Finns det någon person/några personer som har betytt extra mycket för dig i din kontakt med det svenska samhället?
  - På vilket sätt?
  - Vad tror du att det beror på?
14. Tycker du det är svårt att få kontakt med etablerade svenskar?

- Vad skulle kunna underlätta kontakten med etablerade svenskar?
- 15. Är det några kontakter som skulle kunna underlätta din etablering?
  - Hur skulle du bäst kunna träffa sådana personer?
  - Vilka sammanhang fungerar bra för dig för att lära känna nya personer?
- 16. Finns det någon, i din bekantskapskrets, som du tror skulle kunna förmedla ett jobb till dig i framtiden?
  - Hur har du lärt känna den här personen?
- 17. Hur har det varit att lära dig svenska?
  - Hur har du lärt dig bäst?
  - Är det viktigt för dig att kunna svenska?
- 18. (om personen inte pratar svenska) Tycker du det är svårt att lära dig svenska?
- 19. Hur ser dina framtidsdrömmar ut?
  - Studier? Jobb?

Avslut:

- 20. Är det något mer du vill tillägga som jag glömt att fråga dig?

Tack för din medverkan!

9.3 BILAGA 3 – INNEHÅLLSANALYS

Exempel på innehållsanalys och kodning

Meningsenhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Kategori
Ja, i till exempel jag... dom vill att jag... lära mig mycket om Sverige och familjen... Till exempel en gång vi ska gå tillsammans... vi ska hämta barnen i dagis och sen jag ska ta en gång själv barnen...	Dom vill lära mig mycket om Sverige och familjen. En gång vi hämtade barnen tillsammans på dagis och sen jag ska ta en gång själv	Får lära sig mycket om Sverige. Hjälper dem att hämta på dagis	Introduktion till det svenska samhället
a dom berättar för oss, hur man kan tjäna extra pengar, hur man kan göra i skolan, att man kan gå gymnasiet och universitet och så... hur man bor i samhället... hmmm... också hur man kan söka jobb, sommarjobb. Aaa dom har sagt sånt... jag gillar dom	Dom berättar hur man kan tjäna pengar, hur man kan göra i skolan, gymnasium, universitet, hur man bor i samhället, söka jobb, sommarjobb. Jag gillar dom	Introduceras till hur arbetsmarknaden fungerar i Sverige	Hjälp att få jobb eller praktik
jaaa! Och sen en gång vi ska gå till exempel i Stockholm, där bor deras familj och sen vi ska kanske gå runt i landet tillsammans på sommaren eller så. Jag tror det är jättebra att man skapar en familj...	En gång vi skall åka till Stockholm, där bor deras familj. Och så kanske vi skall resa runt i landet tillsammans på sommaren. Jag tror det är jättebra att man skapar en familj	Skall åka till Stockholm och resa i Sverige med sin fadderfamilj	Familjärt sammanhang